

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Я.М. Бугерко. Психологічні особливості розвитку духовного потенціалу студентської молоді. У статті аналізуються особливості духовного розвитку студентської молоді, розкрито соціально-психологічні умови актуалізації духовного потенціалу студентів через створення особливого психодуховного простору освітньої діяльності, за якого навчання постає не як безпристрасне пізнання, а як суб'єктно значуще осягнення світу, наповнене для студентів особистісними смислами, цінностями, ставленнями, зафіксованими у їхньому суб'єктному досвіді. Показано, що реалізація зазначеного відбувається через самопізнання та усвідомлення самоцінності світу; гуманно-паритетну міжсуб'єкту діяльність на засадах співтворства у здійсненні освітнього процесу; інверсію в глибину себе та опанування уміннями-здатностями самовизначення; вільне і відповідальне самотворення, за якого реалізується ціннісне і відповідальне ставлення студентів до власної життєдіяльності.

Ключові слова: духовний потенціал особистості, цінності, особистісні смисли, психодуховний простір освітньої діяльності.

Я.Н. Бугерко. Психологические особенности развития духовного потенциала студенческой молодежи. В статье анализируются особенности духовного развития студенческой молодежи, раскрыты социально-психологические условия актуализации духовного потенциала студентов через создание особенного психодуховного пространства образовательной деятельности, при котором обучение проявляется не как беспристрастное познание, а как субъектно значимое постижение мира, наполненное для студентов личностными смыслами, ценностями, отношениями, зафиксированными в их субъектном опыте. Показано, что развитие духовного потенциала происходит через самопознание и осознание самоценности мира; гуманно-паритетную межсубъектную деятельность на принципах соавторства в осуществлении образовательного процесса; инверсию в глубину себя и овладение умениями-способностями самоопределения; свободное и ответственное самосозидание, при котором реализуется ценностное и ответственное отношение студентов к собственной жизнедеятельности.

Ключевые слова: духовный потенциал личности, ценности, личностные смыслы, психодуховное пространство образовательной деятельности.

Постановка проблеми. Стрімкі, динамічні зміни соціально-політичного життя українського суспільства засвідчують нагальну потребу в культурному і духовному відродженні української нації, у формуванні високоосвіченої духовно зрілої еліти. На освіту покладається важлива функція – створення сприятливих умов для максимального розвитку творчих, інтелектуальних можливостей студентів, їхнього духовного розвитку та професійного самовдосконалення. Належна увага до розвитку духовності сту-

дентської молоді, створення у стінах вищого навчального закладу відповідного культурного середовища, інтеграція внутрішніх та зовнішніх умов розвитку духовного потенціалу особистості дозволить більш ефективно вирішити завдання формування високодуховної інтелігенції, здатної вирішувати назрілі наукові і соціальні проблеми українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній психологічній літературі достатній масив досліджень присвячений проблемі духовності. Питання вивчення та формування духовного світу особистості знайшли відображення в дослідженнях І. Д. Беха, М. Й. Боришевського, І. А. Зязюна, Е. О. Помиткіна, В. В. Рибалки, Ж. М. Юзвак та інших дослідників. Вивченню духовної сфери особистості присвячені роботи В. Д. Шадрикова, Б. С. Братуся, В. І. Слободчикова; загальні підходи до духовності як інтегральної якості смисложиттєвих цінностей відображені в дослідженнях Л. П. Буєва, І. А. Гундарова, В. Г. Федотової; питання експлікації духовності в контексті розкриття змістовних і ціннісних сторін категорії свідомості аналізуються в дослідженнях М. Й. Боришевського, Н. Д. Володарської, В. П. Зінченко, О. С. Ставицької, О. В. Шевченко; роздуми про витoki, еволюцію і норми моральності містяться в роботах О. І. Климишин, М. В. Савчина, Р. Трача, В. П. Москальця; сакральний простір духовності в структурі індивідуального і колективного несвідомого, дослідження цінностей у контексті їх глибинної детермінованості виконуються в науковій школі Т. С. Яценко.

Джерела уявлень про реалізацію різних аспектів потенціалу людини як можливості самореалізації містяться у працях Б. Г. Ананьєва, Г. С. Костюка, Н. В. Кузьміної, Б. Ф. Ломова, С. Д. Максименка, В. О. Моляко, В. Н. М'ясищева, К. К. Платонова, Т. М. Титаренка, В. О. Татенка. Зарубіжні психологи досліджували зазначене поняття, в основному, в термінах особистісних достоїнств – сил характеру і базових чеснот (К. Петерсен, М. Селінгман); психологічного благополуччя (К. Ріф); для опису залежності мотиваційних особливостей (Д. Берлайн). У вітчизняних психолого-педагогічних дослідженнях потенціал людини найчастіше розглядається як система її ресурсів, здатних до відновлення, як внутрішня духовна енергія, діяльнісна позиція суб'єкта, спрямована на творче самовираження, суспільне самоствердження та самореалізацію. Роль потенційного в особистості підкреслено у працях К. А. Абульханової-Славської, Б. Г. Ананьєва, Л. І. Анциферової, А. С. Арсеньєва, Т. І. Артем'євої, В. Г. Асєєва, В. П. Зінченка, В. Н. М'ясищева, С. Л. Рубінштейна, та ін.

На сьогодні в психології сформувався кілька підходів до вивчення потенціалу особистості, які ґрунтуються: 1) на неструктурованому узагальненні різних проявів потенційного; 2) наявності ієрархічної системи потенціалів людини, що дозволяє вивчати їх з опорою на системні моделі; 3) як узгодження потенційних можливостей людини із вимогами професій-

ної діяльності; 4) як складної системи резервних можливостей особистості, які активізуються в особливих і екстремальних ситуаціях. Сучасні дослідження виділяють різноманітні види потенціалу людини: особистісний, інтелектуальний, виховний, аксіологічний, морально-естетичний, деонтологічний, інноваційний, професійно-педагогічний, комунікативний, творчий, науково-дослідницький, духовний; розглядають його як поєднання можливо-го й дійсного, суцього й належного, свідомого та підсвідомого; аналізують два його аспекти: реалізований, що представлений досвідом, та нереалізований, що визначається ціннісно-смісловою структурою особистості.

Водночас, спосіб та форма реалізації потенціалу, умови його розгортання в освітньому просторі ВНЗ на сьогодні залишаються не вивченими. Попри значний інтерес до проблем духовності матеріал, що стосується розвитку і реалізації духовного потенціалу особистості, через виняткову складність і специфічність даного феномена є вкрай різноманітним і мало структурованим, а сам він недостатньо осмислений стосовно своєї якісної змістової визначеності та значеннєвої специфіки. Тому **метою** статті є виявити психологічні особливості формування духовного потенціалу студентської молоді в освітньому просторі ВНЗ. **Завдання** – розкрити соціально-психологічні умови духовного зростання студентів через створення особливого психодуховного простору освітньої діяльності у вищому навчальному закладі, за якого навчання постає не як безпристрасне пізнання, а як суб'єктно значуще осягнення світу, що наповнене для студента особистісними смислами, цінностями, ставленнями, які зафіксовані у його суб'єктному досвіді.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Період професійної підготовки – найбільш сприятливий для формування важливих інтелектуально-емоційних психічних функцій особистості, викристалізування індивідуальних особистісних якостей молоді людини. Навчання у ВНЗ пов'язане з інтенсивним розвитком у студентів загальнолюдських духовних цінностей, формуванням переконань і світоглядних позицій. У цей віковий період винятково інтенсивно розгортається процес ціннісно-сміслового самовизначення, актуальними для молоді людини стають процеси особистісного самореалізації, пошуки смислу життя, визначення власної життєвої перспективи. Визначення молоді людиною своїх психологічних особливостей призводить до зміни внутрішньої позиції, вироблення своєї нової ідентичності, розвитку потенційних творчих і духовних можливостей особистості.

Багатьма дослідниками поняття потенціалу розглядається як приховані можливості, резерв у досягненні мети, як "внутрішня спрямованість", що надає життєдіяльності особистості вищого сенсу та цінності. Широке трактування смислового змісту потенціалу полягає в його розгляді як джерела можливостей, засобів, що можуть бути пущені в хід, використані для вирішення будь-якого завдання або досягнення певної мети. Це та

"внутрішня спрямованість" людини, яка надає життєдіяльності особистісного сенсу, а тому є істотною силою, що веде до особистісного та професійного зростання. Варто зазначити, що потенційне виступає як результат розвитку і одночасно містить у собі рушійні сили для майбутнього зростання. А тому, як зауважує Т. І. Артем'єва, можливість є потенційною дійсністю, а дійсність часто виступає як реалізована можливість [1, с. 95].

Дослідження вітчизняних вчених показують наявність двох якісних станів потенціалу особистості: актуалізованого та потенційного [3; 6]. Актуалізований стан забезпечується актуальними особистісними ресурсами, які людина набула в процесі власного життєвого досвіду і реалізує в ході життєдіяльності. Потенційний охоплює нереалізовані потреби, здібності, цінності, ментальні й поведінкові стратегії, внутрішні стани, настанови, які можуть бути використані людиною для досягнення певної мети. Проблема співвідношення актуального і потенційного в їхній діалектичній єдності і динамічній взаємодії вивчалась науковою школою С. Л. Рубінштейна. Було визначено, що особистість розвивається і в потенційній, і в актуальній сферах, причому саме сфера потенційного виконує важливі детермінуючі функції розвитку, належить до визначальних його умов і є джерелом самоосвіти й часової перспективи. Потенційне – зона, яку особистість перетворює в актуальну. Однак можливим це стає за наявності певних умов, зокрема, цілеспрямованої активності самої особистості та створення умов, які сприяють зазначеному переходу.

Сучасні процеси гуманізації та демократизації освіти передбачають удосконалення та одухотворення змісту освіти, однак конкретні механізми створення такого культурно-психологічного середовища, яке б розширювало поле вияву внутрішньої свободи і самореалізації особистості та сприяло б актуалізації духовного потенціалу особистості студентів вищого навчального закладу, не достатньо вивчені. На жаль, доводиться констатувати, що за теперішніх соціально-економічних умов традиційні освітні установи не завжди здатні взяти на себе функцію розвитку духовності особистості. Духовно-етичні інтереси молодшої людини за умов традиційних освітніх технологій зазвичай обмежуються переважно навчальними дисциплінами і подіями її повсякденного життя. Іншими словами, традиційна освіта використовує ту форму духовної діяльності, що виникає і складається навколо виховання незалежно від нього, власне, це є та реальна виховна практика, яка історично склалася, і, за словами Л. С. Виготського, "плентається в хвості розвитку", орієнтована на вчорашній день.

У зв'язку з цим цілком очевидною є необхідність пошуку нових психологічних підходів і педагогічних технологій, орієнтованих на розвиток духовності особистості в сучасному освітньому просторі вищих навчальних закладів. Зазначене особливо важливе в професії майбутнього

практичного психолога. Практична психологія – особлива галузь знань, у якій особистісна психологічна недосконалість фахівця знижує рівень його майстерності. Професіоналізм психолога-практика потребує належного самопізнання, розвитку особистісних характеристик, духовних якостей. Специфіка професії психолога-практика полягає, на думку Т. С. Яценко, в тому що, на відміну від інших сфер професійної діяльності, саме особистісний потенціал спеціаліста, його когнітивний, інтерактивний, екзистенційно-смысловий, духовний аспекти, визначають дієвість психологічної допомоги, а отже, забезпечують високі професійні результати [9, с.10].

Найбільш ефективно формування навичок самоаналізу, розвиток особистісно-професійних якостей та духовного потенціалу особистості відбувається у психокорекційній практиці глибинного спрямування в руслі психодинамічної теорії академіка НАПН України Т. С. Яценко. Психодинамічний підхід полягає у цілісному баченні психіки людини, в системних взаємозв'язках свідомої і несвідомої сфер та синтезі теоретичних парадигм, сформованих у процесі психологічної практики. Адекватним цілісному й системному пізнанню психіки методом є активне соціально-психологічне пізнання (АСПП). У цьому методі зінтегровано глибинно-психологічні знання, що сприяють особистісній психокорекції учасника навчання. Під час роботи у групі АСПП "її учасники здобувають не стандартні знання (акцент на змістовному аспекті), а рефлексивні (акцент на динамічному аспекті), які отримуються досвідним шляхом через актуалізацію власних емоційних переживань, інтелекту і поведінки. В основу АСПП покладено аналіз власного досвіду суб'єкта в міжособистісних стосунках" [4, с. 268]. Завдяки глибинному спрямуванню вдається нівелювати деструктивні, агресивні прояви суб'єкта, виявити внутрішні суперечності особистісних проблем, гармонізувати внутрішній світ особистості, що, своєю чергою, сприяє духовному розвитку майбутнього фахівця.

У створенні належних умов для актуалізації духовного потенціалу студентів важливою є роль викладача вищої школи, його фахова і психологічна переорієнтація від механічного використання знань і досвіду до вмотивованого продукування, внутрішнього вивільнення від традиційних педагогічних схем світобачення, потреба в постійному саморозвитку і самовдосконаленні та організація своєї взаємодії із студентами у формі гуманно-паритетної міжсуб'єктної співдіяльності [2, с. 43]. Тоді у навчальній взаємодії виникає новий досвід спілкування та діяльності, що значною мірою відбувається завдяки сформованій у викладача смысловій установці на долучення студентів до ситуативних розвивальних відносин на засадах співтворства у здійсненні освітнього процесу, в якому відбувається взаємна самозміна його суб'єктів-учасників.

Така загальна установка реалізується через фасилітативні установки конгруентності (природності, ширості), апріорного і безумовного прийняття особистості, емпатії. Таким чином знімається одна з проблем вищої школи, коли студент не просто не відчуває зацікавленості до навчальних дисциплін, а й не виявляє інтересу до себе як до особистості, тому що в своїх щоденних навчальних досягненнях є звичайним, буденним виконавцем доручень педагогів. У духовно зорієнтованій освіті навчальна діяльність осмислюється як засіб самовизначення, як низка великих і малих, але завжди унікальних і неповторних подій, головна з яких – відкриття самого себе і своїх можливостей, збагачення духовного досвіду. Власне, останній розглядається як один із компонентів змісту освітнього процесу. При цьому в психологічних дослідженнях І. В. Юстус вказується, що разом з набуттям фахових знань, способів вирішення професійних і дослідницьких завдань, творчого досвіду студент повинен опанувати і духовним досвідом, тобто досвідом ставлення до себе і світу через інтуїтивне осягнення внутрішнього світу людини у співвіднесенні зі світом культурних цінностей [10, с. 15].

Духовний досвід як компонент змісту освітнього процесу відзначений своєрідністю: він не може задаватися за допомогою традиційних програмно-методичних засобів, а вимагає створення особливого психодуховного середовища, нових форм міжсуб'єктної взаємодії. Оволодіння цим досвідом виражається не в предметних знаннях і уміннях, а у формі життєвих сенсів, які стають невід'ємною сутнісною складовою внутрішнього світу молодої людини. Зазначений процес утверджується як обмін із зростанням труднощів, оскільки під час освоєння нового змісту в навчальній взаємодії виникає новий досвід спілкування та діяльності.

Психодуховний простір освітньої діяльності складає: 1) поле усвідомлення світу і себе через інтуїтивне осягнення внутрішнього світу людини у співвіднесенні зі світом культурних цінностей; 2) поле вільного співробітництва і реалізації особистісних норм, у якому відбувається освоєння групових норм паритетної співдіяльності учасників освітнього процесу; 3) індивідуально-вчинкове поле самовизначення, спрямоване на оволодіння учасниками різними ціннісними уявленнями; 4) поле вільного і відповідального самотворення, де реалізується ціннісне і відповідальне ставлення до власної життєдіяльності.

За такої побудови навчання студент не стає суб'єктом навчання, а є ним визначально як носій суб'єктного досвіду. Це зумовлено тим, що в групі відбувається "зустріч" заданого з уже наявним суб'єктним досвідом останнього, а тому актуалізуються процеси збагачення, окультурення, а не лише його породження чи засвоєння. Тоді навчання постає не як безсторонне пізнання, а як суб'єктно значуще осягнення світу, що наповнене для студента особистісними смислами, цінностями, ставленнями, які зафіксо-

вані в його суб'єктному досвіді. Він потрапляє в ситуацію, коли потрібно шукати смисл, побудувати образ і модель свого життя, вибрати творчий варіант розв'язання проблеми, дати оцінку фактам чи висловити своє ставлення до певних подій. Отже, розгортається робота з усвідомлення наступником світу і себе самого, що спричиняє виникнення окремого набору цінностей і стимулює духовний розвиток студента.

При входженні студентів у друге поле психодуховного простору освітньої діяльності (поле вільного співробітництва і реалізації особистісних норм) відбувається інтенсивне освоєння ними групових норм співдіяльності. Протягом навчання студенти накопичують знання, конструюють власні тезауруси, поміщаючи в них різноманітні, часто протилежні уявлення. Уся ця інформація переструктурується та унормовується завдяки внутрішній рефлексивній діяльності наступників, і служить джерелом їхнього особистісного зростання. У традиційних системах освіти навчання здебільшого не організоване як саморозвиток, і саме в цьому причина того, що студент не бажає та й не вміє вчитися (всі інші причини похідні від зазначеного). Байдушність до навчання – зворотний бік (і симптом) відсутності ставлення до себе як до особистості. І навпаки, позиція студента в розвитково зорієнтованій освіті така, що він утверджується не як "звичайний", не як "передбачений", а як зацікавлений самим собою. Освітня діяльність за таких умов навчання осмислюється ним як засіб самовизначення, який має форму його повсякденного навчального життя. Однак ця "повсякденність" переживається глибоко особистісно, як низка великих і малих, але завжди унікальних і неповторних подій, головна з яких – відкриття самого себе і своїх можливостей [5, с. 59].

Оволодіння наступниками цінностями культури вводить їх у третє – індивідуально-вчинкове – поле самовизначення. Під час навчання відбувається розвиток активності і самостійності студентів, а також "обертання" таких функцій на самих себе, що виявляється у вмінні аналізувати свою готовність до навчання, виокремлювати для себе цілі й плани навчання відповідно до ступеня їх особистісної значущості і посильності, регулювати процес розв'язання навчальних завдань, організувати свою діяльність у тій чи іншій формі, контролювати й оцінювати свої досягнення. Іншими словами, студент опановує уміннями-здатностями самоаналізу, самомотивації, саморегуляції, самокоординації, самоконтролю, самооцінки, а найголовніше – починає усвідомлювати свою індивідуальність, має цілеспрямований поступ усередині власного психодуховного життя. Відтак утворюється індивідуальність, яка передбачає тотальну рефлексію минулого і сьогодення, звернення, інверсію в глибину себе, вироблення критичного ставлення до способу свого теперішнього життя, аналіз його першопричин.

Юнаки й дівчата не лише набувають знання через раціональне переконання, опановують норми під час наслідування, а й обстоюють цінності у ситуаціях самостійного здійснення морального вибору. Власне, вони поступають як особистості активні, вільні й відповідальні в проектуванні, здійсненні й творчому перетворенні власної діяльності. Це свідчить про їх вступ у четверте поле психодуховного простору навчання – поле вільного і відповідального самотворення. Тут реалізується фундаментальна людська здатність до саморозвитку, тобто спроможність змінювати власну життєдіяльність для практичного перетворення.

Завдяки орієнтації на духовні засади (віра, надія, любов, творення добра, активна участь у вдосконаленні світу, духовна рефлексія) студент може досягти значних результатів у духовному розвитку. Це проявляється, за висловом М. Савчина, у здатності гармонізувати свій внутрішній світ, встановлюючи рівновагу з власним несвідомим, долати комплекси, розв'язувати внутрішні суперечності, досягати стану свідомості, який характеризується ясним розумом, широтою та глибиною усвідомлення себе, світу та свого життя (усвідомлення головного в житті); розумінням, сприйманням і прийманням внутрішньої (власна місія в житті, сенс життя, свій особистісний ідеал) та зовнішньої ("треба", "від мене очікують") потреб; здатністю контролювати життєві ситуації, розв'язувати проблеми з урахуванням усвідомлених минулих та актуальних помилок [8, с. 196].

Процес духовного розвитку особистості, активізації її духовного "Я" невід'ємно пов'язаний з упорядкуванням ідеалів, цінностей та смислів. Духовне зростання, з одного боку, виходить за межі індивідуального, підносить людину до трансперсональних переживань, а з іншого – через саморефлексію спрямовує її в глибини власного внутрішнього світу [7, с. 12]. Студенти, ґрунтуючись на рефлексії пройденого освітнього процесу і результатах власних діянь, не лише усвідомлюють свою самоцінність, але й внутрішньо осягають (хоча б ситуативно) унікальність буття, що дозволяє їм самостійно вибирати й розвивати ціннісну систему координат свого життя і відносно неї вибудовувати свою життєву траєкторію. Вони відкривають духовно-сміслові опори віри в себе, добро, справедливість, усвідомлюють потребу власного духовного самовдосконалення, перспективи свого подальшого життя і прямують до вершинного рівня – внутрішнього налаштування на духовне осягнення сенсу власного життя, актуалізації свого духовного потенціалу.

Таким чином, процес духовного розвитку особистості, активізації її духовного Я під час належно організованого навчання невід'ємно пов'язаний з глибинним пізнанням, досягненням особистісної зрілості та гармонії внутрішнього світу особистості. Духовне зростання не позбавлене криз і протиріч, однак спонукає студентів до самовизначення, до здійснення низ-

ки великих і малих, але завжди унікальних і неповторних подій, головна з яких – відкриття самого себе і своїх можливостей, збагачення духовного досвіду, що виступає умовою духовної самореалізації особистості.

Висновки:

1. Сучасні процеси гуманізації та демократизації освіти передбачають удосконалення та одухотворення змісту вищої освіти, створення особливого психо-духовного середовища, нових форм міжсуб'єктної взаємодії. У психокорекційній практиці глибинного спрямування розширюється поле вияву внутрішньої свободи і самореалізації особистості, відбувається оволодіння новим досвідом не лише в предметних знаннях і уміннях, а у формі життєвих сенсів, які стають невід'ємною сутнісною складовою внутрішнього світу молодшої людини.

2. У духовно зорієнтованій освіті навчальна діяльність осмислюється студентом як засіб самовизначення, як низка великих і малих, але завжди унікальних і неповторних подій, головна з яких – відкриття самого себе і своїх можливостей, збагачення духовного досвіду. Студент опановує уміннями-здатностями самоаналізу, самомотивації, саморегуляції, самокоординації, самоконтролю, самооцінки, а найголовніше – починає усвідомлювати свою індивідуальність, має цілеспрямований поступ усередині свого психо-духовного життя.

3. Процес духовного розвитку особистості, актуалізації її духовного потенціалу найбільш ефективно відбувається за умов створення особливого психодуховного простору освітньої діяльності, за якого навчання постає не як безпристрасне пізнання, а як суб'єктно значуще осягнення світу, що наповнює для студента особистісними смислами, цінностями, ставленнями, зафіксованими в його суб'єктному досвіді. Реалізація зазначеного відбувається через самопізнання себе та усвідомлення самоцінності світу; поле вільного співробітництва і реалізації особистісних норм; індивідуально-вчинкове поле самовизначення; поле вільного і відповідального самотворення, де реалізується ціннісне й відповідальне ставлення до власної життєдіяльності.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Необхідне подальше дослідження, опис та інтерпретація процесів, пов'язаних з розгортанням самовизначення особистості студента в психо-духовному просторі ВНЗ, а також вивчення психологічних механізмів духовного саморозвитку особистості, особливостей формування духовних потреб, цінностей, смислів та їх представленість в аксіологічному потенціалі особистості студента.

Список використаних джерел

1. Артемьева Т.И. Категории возможности и действительности в психологии личности / Т.И. Артемьева // Категории материалистической

диалектики в психологи ; [отв ред. Л. И. Анциферова]. – М. : Наука, 1988. – С. 89-119.

2. Бугерко Я. Самоосмислення як індивідуальний чинник самовизначення людини / Ярослава Бугерко // Психологія і суспільство. – 2013. – Спецвипуск. – С. 42-44.

3. Кальба Я. Вчинковий потенціал особистості учня як предмет психологічного аналізу / Я. Кальба // Психологія і суспільство. – 2011. – № 2. – С. 148-163.

4. Кононова М. М. Формування професійного світогляду майбутніх спеціалістів колекційної освіти у процесі активного соціально-психологічного пізнання // Вісник післядипломної освіти : рб. наукових праць / Ун-т менедж. освіти НАПН України. – К. : АТОПОЛ, 2014. – С. 264-270.

5. Кудрявцев В. Т. Предпосылки личностного роста в развивающем образовании / В. Т. Кудрявцев, Г. К. Уразалиева // Вопросы психологии. – 2005. – № 4. – С. 52-64.

6. Подшивалкіна В. Соціальні умови та психологічні виміри тенденцій використання потенціалу особистості / В. Подшивалкіна // Психологія і суспільство. – 2009. – № 4. – С. 127-137.

7. Помиткін Е. О. Психологічні закономірності та механізми духовного розвитку дітей і молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук : спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / Е. О. Помиткін. – К., 2009. – 44 с.

8. Савчин М. В. Духовна парадигма психології : [монографія] / Мирослав Васильович Савчин. – К. : Академвидав, 2013. – 151 с.

9. Яценко Т. С. Універсальність законів цілісності психічного – основа професійної підготовки практичного психолога / Т. С. Яценко // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 12. – Психологічні науки : зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – № 43 (67). – С. 8-26.

10. Юстус И. В. Теоретико-методологические основы развития духовной культуры студентов университета: автореф. дис. на соискание уч. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образование" / И. В. Юстус. – Самара, 2002. – 45 с.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Artemeva T.Y. Katehoryy vozmozhnomy y deistyvelnomy v psykhohohyy lychnomy / T.Y. Artemeva // Katehoryy materyalystycheskoy dyalektyky v psykhohohyy ; [otvred. L. Y. Antsyferova]. – M. : Nauka, 1988. – S. 89-119.

2. Buherko Ia. Samoosmyslennia yak indyvidualnyi chynnyk samovyznachennia liudyny / Yaroslava Buherko // Psykhohohiia i suspilstvo. – 2013. – Spetsvypusk. – S. 42-44.

3. Kalba Ia. Vchynkovyi potentsial osobystosti uchnia yak predmet psykholohichnoho analizu / Ia. Kalba // Psykholohiia i suspilstvo. – 2011. – № 2. – S. 148-163.

4. Kononova M. M. Formuvannia profesiinoho svitohliadu maibutnikh spetsialistiv kolektiinoi osvity u protsesi aktyvnoho sotsialno-psykholohichnoho piznannia // Visnyk pislidiplomnoi osvity : zb. naukovykh prats / Un-t menedzh. osvity NAPN Ukrainy. – K. : ATOPOL, 2014. – S. 264-270.

5. Kudriavtsev V. T. Predposylky lychnostnoho rosta v rozvyvaiushchem obrazovanny / V. T. Kudriavtsev, H. K. Urazalyeva // Voprosy psykholohyy. – 2005. – № 4. – S. 52-64.

6. Podshyvalkina V. Sotsialni umovy ta psykholohichni vymiry tendentsii vykorystannia potentsialu osobystosti / V. Podshyvalkina // Psykholohiia i suspilstvo. – 2009. – № 4. – S. 127-137.

7. Pomytkin E. O. Psykholohichni zakonomirnosti ta mekhanizmy dukhovnoho rozvytku ditei i molodi : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora psykol. nauk: spets. 19.00.07 "Pedahohichna ta vikova psykholohiia" / E. O. Pomytkin. – K., 2009. – 44 s.

8. Savchyn M. V. Dukhovna paradyhma psykholohii : [monohrafiia] / Myroslav Vasylovych Savchyn. – K. : Akademvydav, 2013. – 151 s.

9. Yatsenko T. S. Universalnist zakoniv tsilisnosti psyklichnoho – osnova profesiinoi pidhotovky praktychnoho psykholoha / T. S. Yatsenko // Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 12. – Psykholohichni nauky : zb. naukovykh prats. – K. : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2014. – № 43 (67). – S. 8-26.

10. Yustus Y. V. Teoretyko-metodolohycheskye osnovy rozvytyia dukhovnoi kultury studentov unyversyteta: avtoref. dys. na soyskanye uch. stepeny dokt. ped. nauk : spets. 13.00.01 "Obshchaia pedahohyka, ystoriia pedahohyky y obrazovanye" / Y. V. Yustus. – Samara, 2002. – 45 s.

Y. Buherko. Psychological characteristics of development students' spiritual potential. *An actual problem of higher education are shown relating to the need of create the favorable condition for the greatest development of students' creativity and intellectual abilities, their spiritual development and professional improvement. Spiritual potential of the individual is considered as human internal orientation that provides personal meaning for vital activity, is the developments' result and in the same time includes dynamics for further growth. Author shows that in deep psychocorrectional practice the field of disclosure of inner freedom and individual self-fulfillment is expanding, acquirement of new experience occurs not only in subject knowledge and skills but in life's meaning form witch becomes an integral essential part of youngsters' inner worlds.*

We point that spiritual personal experience is marked by originality: it can't to be asked via traditional program-methodic instruments but requires to creation a special psychospiritual environment, in what education arises not as passionless cognition but as subjectively significant world's achievement, which is filled by fixed in students' spiritual experience personal senses, values, relations.

Psycho-spiritual experience of educational activity is analyzed via such its components as: self-knowledge themselves and awareness world's self-worth; free cooperation's field and realization personal norm; self-determination's individual-action field; free and responsible self-creation's field where valuable and responsible relation for own life's activity is realized.

In a further research study is provides processes of self-determination of student's personality in psycho-spiritual High School's space, psychological actions of individual spiritual self-development, features of formation of students' spiritual needs, values, life's senses.

Key words: *personality's spiritual potential, values, personal senses, educational activities' psycho-spiritual space.*

Отримано: 10.02.2015 р.

УДК 159.923.3

В.В. Вишньовський

ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ВНЗ ДО ОТРИМАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

В.В. Вишньовський *Готовність студентів ВНЗ до отримання психологічної допомоги.* У статті розглянуто різні підходи до поняття готовності, висвітлено основні проблеми студентського віку, зазначено особливості психологічної допомоги. Встановлено основні бар'єри та стереотипи які заважають студентам отримати психологічну допомогу від фахівця. Доведено, що студенти є найбільш вразливою соціальною групою до стресогенних чинників, які спричиняють порушення психічної рівноваги, виникнення емоційних та особистісних труднощів. Зроблено висновок про те, що використання різних форм психологічної допомоги особистості має бути одним із пунктів у концепціях розвитку різних сфер нашого суспільства та діяльності психологічної служби ВНЗ.

Ключові слова: *готовність, психологічна готовність, студентська молодь, психологічна допомога, психологічна служба ВНЗ, психологічні бар'єри, психологічні стереотипи.*

В.В. Вишньовський *Готовность студентов вузов до получения психологической помощи.* В статье рассмотрены различные подходы к понятию готовности, освещены основные проблемы студенческого возраста, указано особенности психологической помощи. Установлены основные барьеры и стереотипы которые мешают студентам получить психологическую помощь от специалиста. Доказано, что студенты являются наиболее уязвимой социальной группой в стрессогенных факторов, вызывающих нарушение психического равновесия, возникновение эмоциональных и личностных проблем. Сделан вывод о том, что использование различных форм психологической помощи личности должно быть одним из пунктов в концепциях развития различных сфер общества и деятельности психологической службы вуза.

Ключевые слова: *готовность, психологическая готовность, студенты, психологическая помощь, психологическая служба вуза, психологические барьеры, психологические стереотипы.*